

НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ МИСТЕЦТВА ТА ОСВІТИ
Міжнародна науково-практична онлайн-конференція
«Мистецька освіта: виклики та перспективи»

1. Барановська А.А., Василевська-Скупа Л.П. Психолого - педагогічний аспект феномена "Духовні цінності". *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*. Т.2, Вип.5. 2025. С.119-125.
2. Василевська-Скупа Л.П. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2014. 208 с.
3. Мінасян Н. Хоровий ренесанс. *Мистецтво та освіта*. 2003. №3. С.63-64.
4. Рудницька О.П. Світоглядна функція мистецтва. *Мистецтво і освіта*. 2001. №3. С.10-13.
5. Щедролошева К. Музичне мистецтво у професійній підготовці вчителів художньої культури: навчально-методичний посібник. Херсон. 2005. С. 22-26.
6. Barry Grin The mastery of music Ten Pathways to the True Artistry with a foreword by Mark Striker. Broadway Books New York, 2003. 290 p.
7. Liudmyla Vasylevska-Skupa, Tetiana Belinska, Kateryna Kushnir, Iryna Sidorova, Lidiia Ostapchuk. Science-Modern Formation of mastery of artistic and pedagogical communication of future teachers of music in the process of vocal and choral activities. *Moderní věda. Praha. Česká republika, Nemoros*. 2022. № P.72-82.
8. Vasylevska-Skupa, L., Onofriichyk, L., Teplova, O., Kushnir, K., Shvets, I., Harmonizing armonizing the mind: exploring the psychological impact of vocal therapy on music university students Harmonizando a mente: Explorando o impacto psicológico da terapia vocal em estudantes universitários de música Convergencias: *Revista de Investigacao e Ensino das Artes*[This link is disabled.](#), 2024, 17(34), pp. 123–138.

DOI:

**УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ПІСНЯ ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНО-
ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ВОКАЛЬНОЇ
ТЕХНІКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Іскра С.І., кандидат мистецтвознавства, старший викладач

Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-
педагогічний коледж»

***Анотація.** У роботі розкрито роль української народної пісні у формуванні національно-патріотичної свідомості майбутніх вчителів музичного мистецтва. Визначено сутність і специфіку вокально-методичних підходів використання пісенного фольклору у процесі фахової підготовки вчителя музичного мистецтва. Доведено, що вивчення народних пісень в обробці українських композиторів не лише сприяє розвитку академічної вокальної техніки, але й виховує патріотичні почуття. Обґрунтовано*

НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ МИСТЕЦТВА ТА ОСВІТИ
Міжнародна науково-практична онлайн-конференція
«Мистецька освіта: виклики та перспективи»

вокально-методичні підходи до роботи з народною піснею як засобом патріотичного виховання.

Ключові слова: народна пісня, вокально-методичні підходи, національно-патріотичне виховання, вчитель музичного мистецтва, вокальна підготовка.

Abstract. *The paper reveals the role of Ukrainian folk songs in shaping the national and patriotic consciousness of future music teachers. It defines the essence and specificity of vocal and methodological approaches to the use of song folklore in the professional training of music teachers. It is proven that studying folk songs arranged by Ukrainian composers not only contributes to the development of academic vocal technique, but also fosters patriotic feelings. Vocal-methodological approaches to working with folk songs as a means of patriotic education are substantiated.*

Keywords: *folk song, vocal-methodological approaches, national-patriotic education, music teacher, vocal training.*

Культурна глобалізація сучасного світу ставить заклади освіти перед складним викликом збереження та зміцнення національної безпеки, що може бути досягнуто ефективним процесом національно-патріотичного виховання. Особливої значущості проблема набуває у при підготовці майбутнього вчителя, який виступає не лише транслятором знань, але й вихователем національно-свідомого громадянина. Тому питання національно-патріотичного виховання набувають стратегічного значення. При підготовці вчителів музичного мистецтва воно здійснюється, зокрема, і у підборі навчально-педагогічного репертуару. У класі вокалу традиційно спираються на українську народну пісню в обробці вітчизняних композиторів.

У працях видатних фольклористів та етнографів обґрунтовано роль народної пісні у національно-патріотичному вихованні молоді. Зокрема, у дослідженнях Климента Квітки та Василя Верховинця закладено основи розуміння важливості використання фольклору у навчально-виховному процесі. У монографіях Анатолія Іваницького закладено методологічні основи роботи з велетенським масивом жанрів українського народного танцювального та пісенного мистецтва [2, 3].

Н. Голубицька [1], О. Олексюк [6], О. Ростовський [8] та інші педагоги-музиканти розкривають питання інтеграції народно-пісенного матеріалу в освітній процес. У статті В. Ковальчука та співавторів (Т. Агейкіна-Старченко, Н. Чорна, С. Іскра) обґрунтовано, що «формування національної

самосвідомості» має виступати важливою складовою фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Проте, аналіз змісту праць дозволяє констатувати, що вокально-методичному забезпеченню освітнього процесу приділено недостатньо уваги. Більшість дослідників зосереджують увагу на загально педагогічних аспектах, залишаючи поза розглядом конкретні методи роботи з народною піснею у класі вокалу (робота над тембром, діалектом, манерою народного співу як засобами передачі національного духу). А саме методичні аспекти і потребують систематизації та оновлення.

Практичний досвід авторки роботи в процесі вокальної підготовки здобувачів освіти дозволив прийти до висновку, що інтеграція української народної пісні в навчальний процес повинна здійснюватися за двома нерозривно пов'язаними ключовими напрямками:

- професійний, тобто вокально-виконавський;
- ціннісно-світоглядний, що забезпечує національно-патріотичне виховання.

При роботі з народною піснею одним з основних завдань постає формування компетентності автентичного виконавства, яка передбачає не лише технічну майстерність вокаліста, але й глибоке розуміння етнорегіональних особливостей пісні. Адже, «автентична манера співу передбачає максимально точне відтворення звучання українського пісенного фольклору» [7, с. 35].

Варто зауважити, що вокальна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва базується на принципах академічного вокалу, проте знання етнорегіональної специфіки пісенного фольклору також є складовою формування вокальної техніки. Автентичний фольклор у педагогічному репертуарі представлено обробками українських композиторів М. Лисенка, Я. Степового, К. Стеценка, М. Леонтовича, а також сучасних майстрів, зокрема М. Скорика, Є. Станковича, Лесі Дичко та інших, в творчості яких спостерігаємо глибоке переосмислення фольклору та його інтеграцію у галузі джазового та модерного стилів. Тому використання таких обробок на заняттях із сольного та ансамблевого академічного співу вирішує одразу два завдання:

- розвиток академічної вокальної техніки (кантилена, рівність регістрів, динамічний діапазон та технічна виразність);

- глибоке занурення у національну вокальну спадщину та усвідомлення її тягlosti та еволюції.

Навчаючись на національному пісенному матеріалі, у своїй майбутній професійній діяльності здобувачі передаватимуть свій досвід виконання фольклору власним учням, транслюючи таким чином свою повагу і любов до української культури. Отже, у процесі вокальної підготовки вони не лише оволодівають методикою навчання співу, але й набувають компетентності у площині формування дитячого репертуару на основі українських народних пісень в класичній та сучасній обробці. Наголошуємо на необхідності використання такого матеріалу у роботі з дітьми усіх вікових груп – від дошкільного до старшого шкільного віку. Таким чином можна досягти безперервності процесу національно-патріотичного виховання, в якому педагог постає свідомим носієм та популяризатором української ідентичності.

Викладач класу вокалу повинен володіти принципами методики навчання як академічного, так і народного співу, адже вони потребують різної манери звуковидобування та виконання [5]. Народна манера співу передбачає використання специфічних вокальних прийомів, поміж яких виділяємо форсований звук, спів на відкритому горлі, складну мелізматіку. Опанування такою манерою потребує використання спеціальних фонопедичних вправ. Найбільш дієвими з них є:

- вправи на «білий» звук і високу вокальну позицію;
- вправи на форсування звуку;
- вправи на глісандо та мелізматіку;
- вправи для ансамблевого співу («підголосок-луна», «кварта-квінта» тощо).

При роботі над народною піснею важливо враховувати діалектологічний аспект, а саме особливості місцевих говірок, адже вони впливають на вокальну артикуляцію. І тому при роботі над народною піснею обов'язково використовується музично-краєзнавчий аспект. Таким чином, у процесі вокально-виконавської роботи формується усвідомлення ціннісного потенціалу народної пісні в регіональному та національному контекстах.

У результаті стислих міркувань над вокально-методичними аспектами при роботі над народною піснею в класі вокалу можна зробити висновок про її потужну виховну роль. Формування національно свідомої особистості відбувається на різних етапах вивчення фольклорного матеріалу. Включення

НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ МИСТЕЦТВА ТА ОСВІТИ
Міжнародна науково-практична онлайн-конференція
«Мистецька освіта: виклики та перспективи»

у навчально-педагогічний репертуар народних пісень в обробці українських композиторів забезпечує формування у здобувачів глибинного усвідомлення цінності народної спадщини. Різна технічна складність творів дозволяє забезпечити високий професійний рівень майбутнього вчителя із застосуванням дидактичних принципів доступності і послідовності.

Для ефективного використання народно-пісенного фольклору в процесі фахової підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва перспективним вбачаємо створення цифрової вокально-методичної бази українських народних пісень, що полегшить роботу з добору педагогічного репертуару.

Список використаних джерел:

1. Голубицька Н.О. Етнопедагогічна культура майбутніх учителів музичного мистецтва як система і цілісність. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського : Сер.: *Педагогічні науки*. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2018. Вип. 2 (61). С. 76-81.
2. Іваницький А.І. Українська народна музична творчість : посібник для вищих та середніх учбових закладів. Київ : Музична Україна, 1990. 336 с.
3. Іваницький А.І. Український музичний фольклор : підручник для вищих учбових закладів. Вінниця : Нова книга, 2004. 320 с.
4. Kovalchuk V., Aheikina-Starchenko T., Chorna N., Iskra S. Formation of national self-consciousness of future musical art teachers in the process of their professional training. SHS Web of Conferences. 2021. Vol. 104. 03012. URL: DOI:<https://doi.org/10.1051/shsconf/202110403012> (дата звернення: 12.11.2025).
5. Кузмічова В.А. Конспект лекцій до практичних занять з курсу «Методика викладання дисциплін кваліфікації (вокал)» для магістрів денної та заочної форми навчання вищих педагогічних навчальних закладів). Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. 35 с.
6. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навч. посіб. М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 247 с.
7. Остапчук Л.О., Сідорова І.С., Лановенко-Мельник Н.В. Автентична та народно-академічна манери співу: специфіка і шляхи професіоналізації. Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Вип. 35. Т4. С. 32-38. <https://dspace.vspu.edu.ua/bitstreams/9f831448-5168-49c8-8a6d-946d57b6ca8a/download>
8. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в основній школі : навч.-метод. посібник. Тернопіль : Навчальна книга, 2001. 272 с.